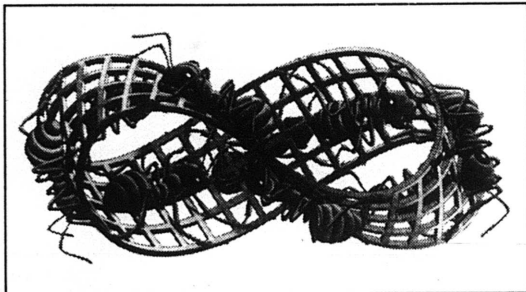

Roman om naturens omoral

Den franske vetenskapsjournalisten Bernard Werber har enligt uppgift varit fascinerad av myror i femton år. Detta intresse har utmynnat i romanen *Myrorna* som fått ett bejublat mottagande i Frankrike. Svanthe Folin recenserar.

Romanfigurer. Myrornas ideala socialism är betingad av deras egenartade fortplantningssystem – hannarna, som utvecklas ur obefrukade ägg, saknar både fäder och söner, under det att drottningdöttrarna är mer släkt med varandra än med sin mor eller med sina eventuella barn.

Med en reverens för den franska, strukturalistiska, binära logiken kan man tänka sig att indela mänskligheten i myrmekofober och myrmekofiler.

Roman

Bernard Werber
Myrorna
Forum, 1994

De förnämnda, som ogillar myror, befinner sig i myriadisk majoritet; myrskalkarna är få men ofta intill fanatism kraftfulla. Sociobiologins Moses E O Wilson är deras främste representant – han har tillsammans med en lika sinnad, Bert Hölldenobler, nedtecknat allt vad vetenskapen för närvarande vet om myror i *The Ants*, som misstänkt nog fick en Pulitzerpris – finns det någon global myrkonspiration?

I denna myrbiel kan den intresserade tillfredsställa alla ömliga

och en hel del orimliga vetgirighetskrav rörande krypsens liv.

Anledningen till att myrorna går de flesta på nerverna, även när man inte vaknar upp framför teven, är bland annat att de är mångförgrenade, cirka 20 000 arter med en utbredning från polcirkeln till Eldlandet; de är många – samtidigt som 40 människor ser dagens ljus, gör även 700 miljoner myror det; de svarar för cirka 50 procent av insektsbiomassan; de är starka – kan bära 60 gånger sin egen vikt och är tillsammans med kackerlackorna jordens sannolika arvtagare i händelse av att Jeltsin skulle trycka på fel knapp.

Som om allt detta inte vore skrämmande nog, representerar de tillsammans med andra samhällsbyggande insekter den högsta graden av social solidaritet i skapelsen.

Diktatur

Myrsamhället är en matriarkal diktatur där drottningen, alla undersåtars moder, bestämmer allt. Det är ett perfekt synkroniserat kollektiv av specialister, till exempel bladlusmjölkerskor, svampodlare, slavhandlare, barnsköterskor, krigare och så vidare – alla samarbetande som celler i en enda superorganism. Maos Kina fram-

står såsom en jämförelsevis kaotisk röra av rabiat anarkister och ohämmade egoister.

Myrornas ideala socialism är betingad av deras egenartade fortplantningssystem – hannarna, som utvecklas ur obefrukade ägg, saknar både fäder och söner, under det att drottningdöttrarna är mer släkt med varandra än med sin mor eller med sina eventuella barn. Detta är den genetiska basen för den förverkligade drömmen om en fungerande stödstrumputopi.

Med klandervärt slarv redovisas inte denna grundläggande ärftlighetsanomal i den franske vetenskapsjournalisten Bernard Werber i hans, i hemlandet bejublade, debutroman *Myrorna*.

Insektsbibel

Det franska geniet har inte lyst särskilt briljant inom biologin (Darwin blir aldrig förlåten för att han kom från det perfida Albion). Däremot finns det en fin, fransk tradition inom ett slags skönlitterär entomologi; Jean Henri Fabres magnifika *Souvenirs Entomologiques* i tio band är en insektsvariant av Saint Simons memoarer (Carl Rudbecks favoritlektyr). Fabres välustiga skildringar av bönsyrsors och spindlars kärleksliv gör att de Sade framstår som en flåsigt hurtbulle från RFSU, som rekommenderar fem till åtta samlag om dagen.

Det är därför med en viss förväntan man börjar läsa *Myrorna*. Denna dämpas dock snabbt. Werber har enligt uppgift varit fascinerad av myror i femton år och redovisar också en mängd myrfakta. Till hans förmå öster också anföras, att han undviker att falla i den gamla sciencefictionfällan att operera med fysiskt

omöjliga myror i taxformat.

Problemet är att han i dramaturgisk utrustat vissa "individer" – hona 56, hanne 327 etc – med reflekterande ganglier och ett visst, om än flackt, känsloliv. Resultatet blir ett pseudovetenskapligt mishmash – en sofistikerad variant av min ungdoms favoriter från Wahlström & Wistrand, Simba, Onca, Bambi m fl.

Vad som sannolikt framkallat franska frossbrytningar är att den ekofiskt samstämmiga naturen här beskrivs som en infernalisk maskin, där alla försöker äta upp alla och där livets enda och uteslutande mening är att producera genetisk kanonmat för nästa massaker.

Med sann, sartransk fasa beskärmar sig författaren över forns moraliska status. "De är alla konkurrenter, beredda att mörda varandra för en ljusgnutta eller en vattendroppe".

Hjältinnans, den svärmande myrdröttningen, erotiska extas beskrivs som följer: "På ryggen har hon en spermie som håller på att strypa henne". Skojigt en stund men tröttsam retorik i det långa loppet.

Den hiskligt slarvigt hoptråckade ramhandlingen, som utgör mindre än 10 procent av texten, består i att ett otal människor av olika profession försvinner ner i källaren till ett hus som bebotts av en avliden, galen entomolog, vars livsprojekt var att prata med myrorna. Kort sagt, jag rekommenderar den som är begiven på intellektuell myrsyra att hoppa över Werber och läsa Fabre eller Wilson i stället.

SVANTE FOLIN

Bombningen av Dresden och skuldfrågan

Bombningen av Dresden var korrekt. I det historiska perspektivet hade det ur strategisk synvinkel varit mer korrekt att knäcka den tyska ryggraden, hemmafronten, långt tidigare, skriver Salomon Schulman apropå 50-årsminnet av de allierades massbombningar av den gamla kulturstaden.

Det var inte bara judar som led. Så brukar de skriva som egentligen inte vill befatta sig med det judiska ödet. Polacker led, baltar led, kroater led och i dagarna var det dags för att lika värdigt högtidlighålla tyskarnas lidande.

Debatt

Deras helvete har fått symboldatum 13 och 14 februari 1945. Gatorna stod i lågor, människor kramades i eldstormarna och av backrockstaden Dresden återstod ett spöklikt krigslandskap av kratrar

och raserade fasader. Under dessa djävulska dagar dog 35 000 människor, en god dagsskörd i Auschwitz. Första dagen släppte det brittiska flygvapnet sin dödsbringande last och nästa dag gav amerikanerna sitt bidrag.

Krigsrätt

Det fanns strategiska mål i staden, som rustningsindustri och en stor garnison, vilka klarade sig utan skador. Syftet var klart uttalat – civilbefolkningen skulle terrorbombas. Tekniskt sett borde den ansvarige brittiske flyggeneralen Arthur Harris postfests till ställas inför krigsrätt under Nürnberglika former, men så skedde aldrig, som bekant.

Själva Dresdenaktionen visar på en kapacitet vilken de allierade aldrig utnyttjade: förmågan att kunna bomba krematorierna och tillfartsvägarna till koncentrationslägren. Den judiska undergången ägde låg prioritet även för britterna. Före kriget hade dessa envetet vägrat att ta emot skurar av judiska flyktningar, precis som Sverige. Och dessutom fysiskt hindrat och mördat judar, vilka sökte fly till Palestina. Slaget mot Dresden utgjorde en

hämnd för de tyska bombningararna mot civila mål i England, som Coventry och London. Hade det tyska flygvapnets potential varit större, skulle säkert engelsmännen fått uppleva flera Dresden.

Deportation

Frågan om terrorbombningararna rättfärdighet diskuteras än idag. Hursomhelst hämtade sig befolkningen snabbt. Redan två dagar efter eldhavet verkställdes den sista deportationen från staden av dess få ännu levande judar.

Det Tredje Riket var samman-svetsat. Och kända ännu under krigets sista minuter som en man. Få hade opponerat sig mot Hitler, upprorsförsöken var högst rudimentära. Tyskland var bokstavligen "ein Staat – ein Volk". Ondskan fanns djupt rotad i de breda folklagen.

I det historiska perspektivet hade det ur strategisk synvinkel varit mer korrekt att knäcka den tyska ryggraden, hemmafronten, långt tidigare.

Man får hoppas att Dresdendagen i framtiden kommer att högtidliggöras av tyskarna som en nationell ämnelse. Och då som ett åskådningsexempel på

de ännu värre förbrytelser den tyska krigsmaskinen och befolkningen gjorde sig skyldig till gentemot sina Untermenschen – inte minst de hundratusenden slaktade polacker i Warszawa eller de likaledes undanröjda rysarna i det belägrade Leningrad. En dylik Dresdendag under världens former borde vara något för framtiden att minnas – hur nazityskar meningslöst mördade miljoner civila europeer.

Auschwitzdagen

Men än viktigare är att hålla Auschwitzdagen vid liv. Folkmordet mot judarna och zigenarna handlar om en utrotning som går utanför den konventionella krigföringens mordiska etik.

Det finns ytterligare en historisk lärdom som Dresdendombombningen dramatiskt aktualiserar idag: västvärldens förhållande till den islamska fundamentalismen.

Scenariot av alltmer accelererande terrorattacker styrda från exempelvis Teheran ter sig tämligen sannolikt. Att stävja denna tendens kan bli ett problem. Och röster kommer att höjas, som i fallet med Husseins Bagdad, att man skall bomba islamisterna tillbaka till medeltiden.

Ty vad angår oss dessa fanatiska Übermensch, för vilka blott en sanning härskar och vilka föl-

jer sin ledare lika blint som en gång tyskarna?

Självklart kommer i en kris-situation att krävas att man slår till mot dessa mörkermän i deras egna boningar. Och då har FN redan hunnit sanktionera morgondagens övergrepp. Man kan aldrig komma åt fanatikens ideologi genom att lockas in i en ständig kretsgång av hämndaktioner. Ty för sådana människor är varje offer ett tecken på frälsning. Likt bland tyskarna i Dresden vilka firade ut banderoller med texter om att ni kan komma åt våra kroppar men aldrig våra själar.

Rättfärdigt öde

Dresdens öde var rättfärdigt. Det fanns inget utrymme för någon dialog i det krigsläget.

Det viktigaste lärdomen för vår informationssamhälle är att hålla nätverken öppna; och att förstå fanatismens mekanismer. Samt framför allt befämja den intellektuella kontakten med dess utövare.

Därmed finns en chans att kunna förhindra det krigs värder som västerlandets imperiebyggnad och hätska massmediatryck har gemensamt intresse med österlandets religiösa hetsare att bana väg för.

När den dialogens dag väl gryr, kan Dresden deleteras ur härds-karnas minne. Då behöver vi inte längre lära av historien.

SALOMON SCHULMAN